

Josep Carner

Visat núm. 2
(octubre 2006)
per Pere Ballart

Quan l'any 1957, i amb un volum titulat succintament *Poesia*, Josep Carner (Barcelona, 1884 - Brussel·les, 1970) va recollir, revisada, tota la seva producció poètica anterior —més de mig segle d'una escriptura lírica refinada i sensible i tanmateix profundament humana—, potser no era prou conscient de fins a quin punt deixava en herència a la literatura catalana del segle XX un dels seus llegats poètics més perdurables i valuosos.

Escriptor extraordinàriament precoç, Carner va assolir un indiscutible protagonisme en l'escena literària del primer quart de segle i un paper central en la promoció de l'ideari cultural, regeneracionista i cívic, conegut per Noucentisme, circumstàncies que el van dur a ser considerat com a primer poeta català. En ingressar l'any 1921 en el cos diplomàtic, va abandonar el país i va iniciar una sèrie d'estades per Europa i Amèrica, fins que la situació política espanyola, amb l'ascens de la dictadura franquista, va forçar que el seu exili, la darrera etapa del qual el va portar fins a Bèlgica, acabés sent definitiu. Poeta fundacional i gran renovador del català com a instrument literari (que va enriquir també com a traductor), en la seva llarga trajectòria els millors títols són: *Auques i ventalls* i *La paraula en el vent* (1914), *El cor quiet* (1925), *La primavera al poblet* (1935), *Nabí* (1941), un extens poema narratiu sobre el profeta Jonàs, *Llunyania* (1952) i *Absència* (1957).

És impossible valorar l'obra poètica de Carner sense al·ludir a una sovint equívoca recepció, fins i tot quan ha estat favorable, de la seva poesia. Les característiques maneres dels seus primers llibres van arribar a assentar-se tan inamoviblement en les expectatives de lectura de la gent del país que han continuat sent atribuïdes a tot el que va escriure, a desgrat d'haver pràcticament desaparegut en la gran majoria de les seves últimes composicions. En efecte, hi ha alguns trets inconfusiblement propis dels seus versos de joventut, com la prodigiosa vivacitat mètrica, el localisme i la naturalesa «menor» de les anècdotes, una dicció enjogassada amb una punta de prudent sàtira urbana i, en general, un to de despreocupada jovialitat que van fer forat en l'ànim dels lectors, gràcies a la peculiaritat de la proposta que representaven. De mica en mica, però, una creixent sobrietat es va anar imposant en les seves noves composicions, i això encara d'una manera més acusada un cop que el poeta es va allunyar físicament de Catalunya, moment en què la seva esdevé, en opinió d'un dels seus millors lectors, el també poeta i crític Gabriel Ferrater, «una poesia meditativa, severa i gairebé opaca, derivada potser de modes anglesos victorians». És típic d'aquest segon Carner, diríem, un poema d'una execució formalment clàssica, una dicció molt estilitzada i sobretot una singularíssima impersonalitat en la presentació de l'anècdota: com molt bé va assenyalar Carles Riba, a partir dels poemes de Carner no és possible construir una biografia, ni tan sols sentimental, pel fet de ser el poeta un cas únic en el seu «do incansable d'objectivació lírica». En el mateix sentit, cal destacar l'estima del poeta pel món sensible, fins i tot quan allò que descriu pertany al domini d'allò més

abstracte. Perquè és així, amb l'auxili dels materials propis de la comuna experiència de la realitat, com Carner consumeix tot sovint un moviment que des del més aparentment trivial dispara el poema en direcció a allò més profund i transcendent: de la realitat més exterior a l'emoció més arrelada.

L'excelsa qualitat de la poesia de Carner (molt per damunt, per cert, de la seva producció prosística i dramàtica, de menor interès) sembla que en les circumstàncies pròpies d'una literatura normal hauria de ser reconeguda de manera unànime i ininterrompuda; és remarcable, tanmateix, la tendència a convertir la seva figura en el blanc d'una periòdica i recurrent desvaloració per alguns sectors intel·lectuals poc receptius a la seva autèntica complexitat. I en intentar explicar-nos aquest fenomen, se'ns desvetlla definitivament la rara condició de l'art carnerià. A la dificultat per bandejar la visió estereotipada que els seus primers volums van propiciar, s'hi afegeix l'isolament de la seva proposta expressiva: en una època com la moderna, en què la poesia s'ha tancat en interiors domèstics, urbans, ell és un poeta en què els espais naturals continuen conservant un enorme valor simbòlic; en un temps d'alienació i malditisme, ell defensa la discreció i la humilitat; davant una estètica, finalment, d'identitats narcisistes, ell construeix una poètica anticconfessional, contrària a l'efusivitat i a l'autobiografisme, en un procés que s'acosta prou al descrit per Eliot quan es va referir a l'«evasió de la personalitat». Qui sàpiga, no obstant això, sobreposar-se a tantes rareses, obtindrà el premi de veure desplegar-se la paraula d'un poeta a qui les formes de la realitat han permès fins avui, esdevingudes símbols, expressar les pròpies emocions i fer-les arribar, cordialment, pietosament, a tots aquells lectors amb qui comparteix idioma.